

sud — ve spojitosti s hradem a „Památníkem Jiráskova Pokladu“. I když celookresní problémy později převládly, Potštejn s hradem a památníkem je stále v popředí jeho zájmů.

„V krásném a památném prostředí svého druhého domova pokračuje konzervátor ve své činnosti, ctěn a oblíben u pracovníků kraje a okresu, na všech úsecích památkové práce,“ jak píše dr. Jakub Pavel.

„Ať je mu ta pětásmdesátka, k níž letos vykročil, příležitostí k zamyšlení o svém díle s vědomím, že má kolem sebe dobré přátele a pevný kruh spolupracovníků pro své další plány!“
Jitka Pivcová

Sochařský rod Mělnických z Vamberka

Rodokmen Mělnických ve Vamberku

Sestaven z matrik fary vamberské. Z velmi početných jednotlivých rodin jsou zaznamenáni jen ti členové, kteří mají význam pro naši studii. Sestavení nechce být definitivní a po studiu jiných pramenů bude asi třeba doplňků. Leč základ je tu dán.

Značky: n = narozen (křtěn), z = zemřel (pochován), m = manžel(ka), r = rozená, vd = vdova, dc = dcera, V. = Vamberk. Čísla před jmény nemají vztah ke genealogii, jsou to jen pomocné značky, poukazující k pořadí v textu výše.

(1) Mates Mielnický

(2) Matěj n. asi 1668 kde?, z. 1725 28. XII. 57letý

m. 1. Františka z. 1714 30letá — 2. Anna r. Langrová z Brně z. 1745 60letá

(3) Jan Ignac n. 24. VI. 1702 — z. 19. IV. 1774

m. 1. Dorota — 2. Terezie r. Vokurková dc. sládky
z V. z. 1747 39letá — 3. Barbora z. 1758 32letá

(4) Frant. Ant. n. 2. v. 1718

m. Veronika — 2. Barbora
r. Kozelková

(6) Jan Jozef n. 15. III. 1741
m. Kateřina

(5) Frant. Ant. n. 1751
m. Anna r. Vokurková

(7) Jan Jozef

n. 23. III. 1767

z. 10. II. 1817

m. Anna r. Hanušová

Liborius krupař

n. 23 VII. 1768

z. i. IX. 1819

(8) Karel Ant.

n. 14. 5. 1770

z. před 1821

m. Marie Lišková
dc. pekaře ve V.

(10) Jozef Matěj

n. 24. II. 1778

z. 5. VIII. 1853

m. Marie Zemanová

Jan — barvíř
n. 179, — z. 1829
m. Mar. Anna vd. Vondrová

(9) Karel
n. 1800

(11) František

n. 22. IV. 1799

m. Barb. r. Pelikánová

(12) Emanuel — sklenář
n. 1828? — z. 1851

Karel — krejčí
m. Františka
r. Vorlická
z Potštejna

(13) František

n. 13. XI. 1822 ve V.

z. 1876 ve Vídni

Kamenictví a s tím související sochařství ve Vamberku mělo na Rychnovsku dobrou pověst už v 2. polovině 17. století. Nápis na kamenné desce z bývalé městské brány z r. 1659 v Rychnově n. Kn., zasazený na domě č. 60 v Krocínově ulici, hlásí, že je „mistrem toho díla Jan TIT saused města Vamberka“. Rod Titů se ve Vamberku dále držel, ne už kameníků, ale zednických mistrů. Kamenictví ovládli v 18. století Mělničtí.

Odkud přišli Mělničtí do Vamberka, zatím nevíme. Víme zato, že byli od začátku občany váženými, titulováni Pan — Dominus, v přátelských stycích s místními prominenty, s čestnými funkcemi ve správě města. Tak např. záznam v matrice k 28. květnu 1701: „Pokřtěna jest dcera jménem Kateřina Barbara Matějovi (tj. mladšímu) Mielnickému, Františce manželce, její kmotra Paní Kateřina manželka Pana Jana Petříka, ten čas hejtmána panství vamberského. Svědkové Paní Barbara mž. Pana Františka Vyravského, Paní Barbara m. Pana Matěje Postřehovského, Pan Andres Praus, Pan Jan Misař, všichni z Vamberka.“

První Mělnický, Mates, je ve vamberské matrice zapsán k 24. červnu 1702 jako svědek při křtu svého vnuka Jana Ignáce (3). Je možné si představit, že se první Matějové účastnili prací na mariánských sloupech z konce 17. století v Kostelci n. Orł. a ve Vamberku, postavených vrchností Záruby z Hustiřan.

Druhého Matěje (2) známe jako spoluautora s V. Hejzlarem mariánského sloupu z r. 1714 v Solnici. Třetí, Jan (3), „primas“ města, pracoval s vídeňským O. Deckerem na sloupu z r. 1733—1736 v Dobrušce a účastnil se postavení kašny na náměstí v Litomyšli z r. 1740. Na tomto díle se podílel s tamějším Bartolomějem Hendrychem, bratrem Václava, autora schodiště z r. 1776 před kostelem v Neratově. Oba bratři byli žáky proslulé sochařské hutě Pacáků v Litomyšli. Odtud snad infiltrace umění Pacáků do hutě Mělnických ve Vamberku.

Známe řadu prací sochařských a kamenických v okrese a okolí, které nesou vytesané signatury a letopočty nebo jsou jim připisány v písemných pramenech, většinou ale jen s příjmením „Mělnický“, bez křestních jmen, která by nás ale nepřivedla bezpečně k určitému členu, protože se v rodu často vyskytují. A mimo to: huť zaměstnávala mnoho pomocníků, tovaryšů, mistrů, z nichž se někteří do rodin Mělnických přičlenili¹). Nemůžeme proto čekat, že se podaří přisoudit autorství jednotlivých výrobků těm a těm členům rodu Mělnických. Původ soch bude možno určit v tomto rozvětveném rodu analysou formy nebo materiálu (druhu kamene) a zařazením na místo v rozrodu, odpovídající datu výrobku. Bude třeba spokojit se označením dílny. Tak přisoudíme dílně Jana ml. (6) plastickou výzdobu na průčelí zámku v Nových Hradech u Vysokého Mýta²). Jeho syn Karel (8) se podílel se svým strýcem Františkem (5) na mariánském sloupu v Brandýse n. Orł. z r. 1798—1811³), Karlův syn Karel (9) je označen signaturou na sousoší sv. rodiny v Kunvaldě v Č.

Zvláště váženým členem rodu byl jiný syn Jana Josefa, Josef Matěj (10), „představený města Vamberka“. Jeho rozsáhlé huti, snad společně s Karlem st. i ml., můžeme připsat řadu prací, jako je Pieta v Kačerově, signovaná „Melnitzky 1803“, čtyři sochy na mostě před kostelem ve Zdobnici z r. 1803 a 1807⁴⁾, sousoší v Uhřínově z r. 1803, pravděpodobně sloup se sv. Florianem v Potštejně z roku 1827—1828⁵⁾ a některé plastiky ve Vamberku, jako Kristus v žaláři pod farou⁶⁾, sv. Anna v Zářečí a pod kostelem aj.

Na začátku 19. století pracovala kamenická dílna Mělnických v Olomouci. Patrně to byla větev vamberských, snad Františků (4 a 5), která ve vamberských matrikách doznívá Františkem ml. (5); jeho úmrtí není tam už zaznamenáno. Jejich kamenné kříže v Dlouhé Třebové a v Lanškrouně, oba z roku 1812, by snad dosvědčovaly směr jejich přesídlení na Moravu. V olomoucké kamenické dílně se zaučoval poslední z vamberských Mělnických, František (13), vnuk Josefův. Na další učení přešel do Vídně, kde již zůstal a působil jako uznávaný a vyhledávaný sochař⁷⁾.

Se zajímavou zprávou se setkáváme v úmrtní matrice vamberské k 10. únoru 1817, že byl Jan Josef (7) „nenadále ve skále zasypaný“. Ukazuje to k tomu, že dílna Mělnických pracovala z části přímo v lomech. V pískovcovém lomu zámělském, zv. Cabalkova skála, donedávna jsme mohli nalézt v sutinách vylámaného kamene opracované kvádry, zřejmě k nějakému baroknímu nebo klasicistnímu dílu.

A tuto črtu o Mělnických, která nechce být vyčerpávající studií o tomto rodu, ale jen podnětem k takové, uzavírám zmínkou o jednom z posledních členů Emanuelovi (12), který je označen jako „sklenář“, ale byl zručným kreslířem. Známe od něho velmi poučný celkový pohled na Vamberk ze severu, resp. rytinu J. Böhma podle jeho kresby kolem r. 1840⁸⁾.

Poznámky:

- 1) Šišler, Doležal, Šafránek, Krsek, Jakubec, Sedláček, Steklík aj.
- 2) Státní archiv Zámorsk, Průvodce č. 165 — účetní materiál.
- 3) Soupis památek... XVI — 1902, str. 9.
- 4) Pamětní kniha fary zdobnické.
- 5) Kniha účtů obce Potštejn.
- 6) Pamětní kniha fary vamberské: „Jesus im Kerker, ein gewisser Melnitzky Steitmetzmeister soll der Erbauer sein“. Snad je socha v nějaké souvislosti s kaplí „Krista v žaláři“, postavené začátkem 50. let 18. století a roku 1898 vyhořené a zbořené.
- 7) J. F. Král: Paměti města Vamberka, 1927, str. 381—382.
- 8) Jeden výtisk se zachoval v pozůstalosti po historikovi dr. Josefu Kalouskovi s poznámkou: „Entworfen und gezeichnet von Emanuel Melnitzky, gestochen von Johan Böhm“, tužkou asi současně se vznikem výtisku a pozdější poznámkou rukou Kalouskovou: „Formulář vysvědčení pro tovaryše, že byl v díle.“

Jaroslav Helfert